

Mijn vrouw is een euro geworden en ik ben een gulden gebleven¹

Sahar Noor

Het verhaal gaat als volgt: Turkse moeders in Eerbeek (gemeente Brummen) doen mee aan de projecten Opstapje en Opstap, leer- en spelprogramma's voor moeders met kinderen in leeftijd van twee tot zes jaar. Thuis proberen ze de nieuw verworven vaardigheden toe te passen. Ze merken echter dat de betrokkenheid van de vaders bij de opvoeding zo gering is dat ze niet in staat zijn om met de vaders samen te werken. De moeders trekken aan de bel en komen zelf met een oplossing: opvoedingscursussen voor de vaders!

Önder Gürses, foto VVBfoto.

Het idee voor de 'vadercursussen' (verborgen doel opvoedingscursussen) was dat ook vaders betrokken moeten raken bij het onderwijs en opvoeding van hun kinderen. De Stichting Welzijn Brummen en Osmose, adviesbureau voor multiculturele vraagstukken staken de handen uit de mouwen en kwamen met een vadercursus voor de Turkse vaders in Eerbeek. Dat was op 20 februari 2005. Deze opvoedingscursus (officieel 'vadercursus')

wilde kennis en vaardigheden van de vaders rond thema's als ouderbetrokkenheid, onderwijs, vrijetijdsbesteding, opvoedingsstijlen en normen en waarden vergroten. De cursus was vooral geschikt voor vaders met kinderen in de leeftijd van 0 tot 15 jaar en besloeg zes bijeenkomsten.

Jongens prinsjes, meisjes dienstmeiden

Het programma van de vadercursussen had als doel om allochtone

vaders in staat te stellen om een opbouwende rol in de opvoeding van hun kinderen te spelen. In deze aanpak stond 'bewustwording van je eigen opvoedingswaarden en van je opvoedingsopgaven' centraal. Önder Gürses, adviseur bij Osmose leidde die cursussen in de Turkse taal. Tijdens een workshop 'Emancipatie van allochtone jongens en mannen'² vertelt Önder Gürses over zijn ervaringen met de vadercursussen. "Het viel mij op dat de vaders erg betrokken zijn bij de onderwerpen en een succesvolle schoolcarrière belangrijk vinden voor hun kinderen. Alle vaders hechten aan een prestatiegerichte opvoeding." Tijdens de cursussen besprak Gürses onder andere met de vaders hoe belangrijk het voor kinderen is dat hun vader iets met hen doet, bijvoorbeeld van school ophalen of samen naar Sesamstraat of Villa Achterwerk kijken. Ook kwam het systeem van straffen en belonen aan de orde: "Je hoorde vaders vaak zeggen dat zij niet volgens het systeem van straffen en belonen opgevoed zijn en toch goed terecht zijn gekomen. Waarom zouden hun kinderen dan niet ook goed terecht komen? Ze onderschatten dat er hier en nu sprake is van een andere situatie". Önder Gürses zag duidelijke verschillen tussen het ideaalbeeld dat vaders van dochters hebben en van zonen. Volgens hem houdt dat verband met de mate van traditionaliteit en de

Prinsjes mogen zappen.

mate van integratie: "Zonen zijn vaak prioriteit, het zijn prinsjes en meisjes zijn dienstmeiden. Maar meisjes krijgen uiteindelijk veel meer steun van hun moeders om onderwijs te volgen. Jongens krijgen veel meer vrijheid, maar worden daardoor ook minder gestimuleerd om hun best te doen op school."

Ook thema's als eer en maagdelijkheid bespraken ze in de vaderscursussen; het werd dan wel opvallend stiller in de groep.

Allochtone vaders hebben het zwaarder

Gürses constateert dat de vaders op veel gebieden geen verschil zien tussen de Nederlandse en de Turkse opvoedingsnormen. "Het is wel zo dat voor deze vaders religie zwaar telt, ze wilden religieuze normen en waarden overbrengen, door hun kinderen al vroeg godsdienstonderwijs te laten volgen". Zelf viel hem op dat 'vader zijn' voor allochtone mannen in Nederland ingrijpender is dan voor Nederlandse vaders: "Allochtone mannen hebben veel meer moeite om een plaats in de maatschappij te verwerven. Ik zag in deze cursussen vooral vaders die maatschappelijk gezien 'onsuccesvol' zijn en dat heeft een slechte invloed op hun kinderen. Mannen moeten vanuit hun perspectief veel inleveren. Ze verliezen macht en status en moeten overal 'overleggen', iets wat ze niet gewend zijn.

Als allochtone man moet je met veel dingen rekening houden, je rol ligt op allerlei manieren vast en daar word je op aangesproken. Daarnaast heb je de traditionele rolpatronen die overgebracht worden op de kinderen. Vooral jongens kunnen hierbinnen problematisch worden. Mannen en jongens hebben traditioneel een gezaghebbende rol binnen de familie en genieten daarom meer vrijheden buitenshuis, terwijl vrouwen zich dienen te houden aan gedragscodes. Daardoor hebben mannen en jongens meer macht over moeders en zusters en dat werkt contraproductief. Moeders treden niet op tegen het gedrag van hun zonen en meisjes komen constant in een onderhandelingspositie terecht."

Playstationgames

Volgens de vaders ligt de opvoeding van kinderen in de handen van de moeder. Alleen voor het technische verhaal komen vaders vaak in beeld, bijvoorbeeld wanneer kinderen het niet goed doen op school. Bovendien menen vaders dat vrouwen thuis heel dominant zijn, ze zouden ten behoeve

van de actieve vaders een stap terug moeten doen en de actieve vaders meer ruimte moeten bieden, zodat zij ook betrokken kunnen raken. Op de wijze zoals het nu gebeurt, vinden vaders hun rol wel belangrijk maar komen ze niet verder dan het geven van (dure) cadeautjes zoals games voor de Playstation.

"Je ziet dat vaders met dezelfde achtergrond onderling behoorlijk verschillen: het maakt nogal uit of je eerste generatie bent en al heel lang in Nederland woont, of dat je pas in het kader van gezinsvorming naar Nederland bent gekomen. Maar het voornaamste doel, ouders bewust maken van hun rol als opvoeder, wordt wel bereikt. Daarom zijn vaderscursussen als middel succesvol, want mannen kunnen en willen geëmancipeerd worden." Het gevoel van noodzaak om te emanciperen spreekt ook uit het citaat in de titel van dit artikel: mannen hebben het gevoel dat ze voorbijgestreefd worden door hun vrouwen. Hun echtgenotes ontwikkelen zich en zij staan stil.

Een vervolg

Na Eerbeek werd de vaderscursus ook in andere steden gegeven: twee keer in Zutphen, een keer in Arnhem en twee keer in Doesburg. Ayhan Beyaz, een vader die in Zutphen de cursus volgde vertelt het volgende over zijn ervaring: "Toen ik ervan hoorde, heb ik me meteen opgegeven. Ik was geen actieve vader maar dacht: waarom zou ik het niet doen? (...) Ik kreeg veel informatie, onder andere over het Nederlandse onderwijssysteem, cultuurverschillen en wat kinderen allemaal doormaken tijdens de puberteit. Ik wist daar weinig van en vond het geweldig om er over te leren"³.

Bronnen

- 1 Dit is een uitspraak van een deelnemer aan het mannenemancipatieproject van Perihan Utlu (Vizyon/Movisie) gericht op het activeren van werkloze (allochtone) mannen. Geciteerd uit Joni Uhlenbeck, 'Het activeren van werkloze mannen heeft een positief effect op het hele gezin' (9-09-2008, www.nicis.nl).
- 2 Een van de workshops tijdens de bijeenkomst *Komt u ook kennismaken met Fatima?* Een bijeenkomst voor gemeenten over emancipatie in het kader van de gemeenschappelijke integratieagenda, georganiseerd door Osmose en Enzovoort op 26 november 2008.
- 3 Citaat uit het artikel 'Vaderscursus verbetert wederzijdse beeldvorming in Kiosk, nr. 52 oktober 2006.
- 4 Citaat uit eerdergenoemd artikel op www.nicis.nl

De vadergroep in Zutphen, foto Osmose.

Niet overal slaat het traject aan. Zo lukte het in Malburgen (Arnhem-Zuid) niet om de vaders bij elkaar te krijgen. Het betrof vaders met verschillende etnische achtergronden. De werving van mannen (ook geprobeerd bij Marokkaanse vaders) blijft een knelpunt volgens Gürses. Het is ook afhankelijk waar de cursus gehouden wordt, vaders geven vaak de voorkeur aan het buurthuis terwijl de nadruk meer ligt om het via een basisschool te organiseren.

Effectverlies

Tijdens de workshop 'Emancipatie van allochtone jongens en mannen' bespraken de deelnemers hoe het verder zou kunnen gaan na de vadercursus. Immers, een vadercursus beslaat zes bijeenkomsten en daarna is het over en uit. Maar zes meetings zijn te weinig om de opgedane vaardigheden bewust toe te blijven passen en de kans is groot dat vaders weer vergeten wat ze geleerd hebben. Kortom, zou een dergelijke cursus, die op zich succesvol is, niet een lange termijn

karakter moeten hebben om het effect niet te verliezen? "Wellicht is het een optie om deze cursus te 'standaardiseren' op landelijk niveau via de Centra voor jeugd en gezin" zegt Gürses. "Je zou de cursus ook kunnen koppelen aan huiswerkbegeleiding op scholen en zo aan ouders bieden, of een jaarlijkse vadercursus laten samenvallen met het schooljaar van het kind". Ideeën zat maar hoe zit het met de werving? En moeten de cursussen niet samen met moeders gegeven worden? Gürses meent dat de scheiding toch beter is, "mannen kunnen zich zonder hun vrouwen beter uiten en gevoelige zaken bespreken." Voor de werving kunnen mannen via buurthuizen, moskeeën en scholen geattendeerd worden op de mogelijkheid om deze cursus te volgen en misschien via de moeders zoals in Eerbeek gebeurde. Dat je voor de werving een lange adem nodig hebt constateert ook Perihan Utlu, die samen met Movisie het project LOVE; *Mannenemancipatie* ontwikkelde, gericht op het activeren van allochtone mannen. Utlu: "Voor de werving moet je de tijd nemen. Je moet vaak nog een of meerdere keren terugkomen. Je moet één-op-één met de mannen praten"⁴.

Emancipatie vraagt een lange adem

Ook elders in het land lopen emancipatieprojecten specifiek gericht op allochtone mannen. Het bovengenoemde project LOVE is er één van; Scala, expertisecentrum voor emanci-

patie en participatie is bezig met het bundelen van verhalen van migrantenmannen over opvoeden en opvoedingsstijlen. Uit Den Haag kwam in 2008 het initiatief voor de theatervoorstelling *In de naam van de vaders*. Om enkele voorbeelden te noemen. Maar hoe goed of succesvol initiatieven ook verlopen, de geschiedenis leert dat emancipatie en sociale veranderingsprocessen tijd, aandacht en geld nodig hebben. Een cursus hier en een project daar is niet genoeg om diepgewortelde denkpatronen te doorbreken. Een mentaliteitsverandering vraagt constante aandacht. Bovendien is het belangrijk om extra aandacht te besteden aan jongens; zij zijn immers de volgende generatie echtgenoten en vaders. Als ongeëmanicpeerde patronen niet doorbroken worden, blijft men in dezelfde vicieuze cirkel ronddraaien. Kortom, emancipatie is een langdurig proces waar veel tijd, geld en energie in gestoken moet worden zowel op lokaal als landelijk niveau. Daarom zou een vervolg op dit soort projecten en het specificeren van de mannelijke doelgroep de volgende zet moeten worden. ■

Sahar Noor is projectmedewerker bij Enzovoort.

